

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	terviktektst
Redaktsiooni jõustumise kp:	01.04.2011
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	31.12.2011
Avaldamismärge:	RT I, 10.12.2010, 5

Euroopa Parlamendi valimise seadus

Vastu võetud 18.12.2002

[RT I 2003, 4, 22](#)

jõustumine 23.01.2003

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
18.12.2003	RT I 2003, 90, 601	01.01.2004
21.01.2004	RT I 2004, 6, 32	14.02.2004
09.03.2004	RT I 2004, 14, 93	25.03.2004
14.04.2004	RT I 2004, 30, 208	01.05.2004
22.09.2004	RT I 2004, 71, 501	29.10.2004
29.09.2004	RT I 2004, 71, 503	29.10.2004
09.06.2005	RT I 2005, 37, 281	10.07.2005
07.06.2006	RT I 2006, 30, 231	14.07.2006
16.11.2006	RT I 2006, 55, 408	23.12.2006
11.12.2008	RT I 2009, 2, 5	16.01.2009, osaliselt 01.01.2011
22.01.2009	RT I 2009, 12, 70	14.07.2009
06.05.2009	RT I 2009, 27, 165	01.01.2010
20.05.2009	RT I 2009, 29, 175	01.07.2009
26.11.2009	RT I 2009, 62, 405	01.01.2010
10.02.2010	RT I 2010, 10, 42	15.03.2010, osaliselt 01.01.2011
22.04.2010	RT I 2010, 22, 108	01.01.2011, jõustub päeval, mis on kindlaks määratud Euroopa Liidu Nõukogu otsuses Eesti Vabariigi suhtes kehtestatud erandi kehtetuks tunnistamise kohta Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 140 lõikes 2 sätestatud alusel, Euroopa Liidu Nõukogu 13.07.2010. a otsus Nr 2010/416/EL (ELT L 196, 28.07.2010, lk 24–26).
19.05.2010	RT I 2010, 29, 150	01.01.2011
25.11.2010	RT I, 10.12.2010, 1	01.04.2011

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Reguleerimisala

Käesolev seadus reguleerib Euroopa Parlamendi liikmete valimist Eestis.

§ 2. Valimissüsteemi alused

- (1) Eestist valitakse kuus Euroopa Parlamendi liiget.
- (2) Euroopa Parlamendi valimised on vabad, üldised, ühetaolised ja otsesed. Häälletamine on salajane.

(3) Igal valijal on üks hääl.

(4) Valimistulemused tehakse kindlaks proportsionaalsuse põhimõtte alusel.

§ 3. Euroopa Parlamendi valimiste toimumise aeg

(1) Euroopa Parlamendi liikmed valitakse viieks aastaks.

(2) Euroopa Parlamendi valimispäev jääb Euroopa Liidu Nõukogu poolt määratud ajavahemikku. Valimispäev on pühapäev.

(3) Euroopa Parlamendi valimised kuulutab välja Vabariigi President oma otsusega vähemalt kolm kuud enne valimispäeva.

§ 4. Hääletamis- ja kandideerimisõigus

(1) Hääletamisõigus on Eesti kodanikul, kes on valimiste päevaks saanud 18-aastaseks.

(2) Hääletamisõigus on Eesti kodakondsust mitteomaval Euroopa Liidu kodanikul (edaspidi *Euroopa Liidu kodanik*):

1) kes on valimispäevaks saanud 18-aastaseks;

2) kelle püsiv elukoht on Eestis, see tähendab tema elukoha aadressiandmed on kantud Eesti Rahvastikuregistrisse (edaspidi *rahvastikuregister*);

3) kellelt tema päritoluriigis ei ole hääletamisõigust ära võetud.

(3) Hääleõiguslik ei ole isik, kes on:

1) valimisõiguse osas teovõimetuks tunnistatud;

2) kohtu poolt süüdi mõistetud kuriteos ja kannab vanglakaristust.

(4) Kandideerimisõigus on Eesti kodanikul, kes on valimispäeval vähemalt 21-aastane.

(5) Kandideerimisõigus on Euroopa Liidu kodanikul:

1) kes on valimispäeval vähemalt 21-aastane;

2) kelle püsiv elukoht on Eestis, see tähendab tema elukoha aadressiandmed on kantud rahvastikuregistrisse;

3) kellelt tema päritoluriigis ei ole hääletamisõigust ära võetud.

(6) Euroopa Parlamendi liikmeks ei või kandideerida:

1) isik, kes on valimisõiguse osas teovõimetuks tunnistatud;

2) isik, kes on kohtu poolt süüdi mõistetud kuriteos ja kannab vanglakaristust;

3) kaadrikaitseväelane.

(7) Isik võib samadel Euroopa Parlamendi valimistel hääletada ja kandideerida ainult ühes Euroopa Liidu liikmesriigis.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

2. peatükk AGITATSIOON

§ 5. Valimisagitatsiooni piirang

(1) Aktiivne valimisagitatsioon on valimispäeval keelatud.

(2) Hääletamisruumis ja ruumides, mille kaudu valija siseneb hääletamisruumi, on valimisagitatsioon keelatud.

(3) Aktiivse valimisagitatsiooni ajaks loetakse aega alates kandidaatide registreerimise viimasest päevast.

[RT I 2005, 37, 281- jõust. 10.07.2005]

§ 5¹. Poliitilise välireklaami keeld

Üsikkandidaadi, erakonna või erakonna nimekirjas kandideeriva isiku või nende logo või muu eraldusmärgi või programmi reklaamimine hoone, rajatisel, ühistranspordivahendi või takso sise- või välisküljel ning muu poliitiline välireklaam on aktiivse agitatsiooni ajal keelatud.

[RT I 2005, 37, 281- jõust. 10.07.2005]

3. peatükk

VALIMISRINGKOND JA -JAOSKONNAD

§ 6. Valimisringkond

Euroopa Parlamendi valimised toimuvad ühes üleriigilises valimisringkonnas.

§ 7. Valimisjaoskondade moodustamine

(1) Hääletamise korraldamiseks moodustatakse kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil valimisjaoskonnad.

(2) Valimisjaoskonnad moodustab valla- või linnavalitsus oma määrusega, milles määratakse kindlaks:

1) valimisjaoskondade numeratsioon;

2) valimisjaoskondade piirid;

3) hääletamisruumide asukohad;

4) vähemalt üks valimisjaoskond, kus valijad saavad hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda (§ 40 lõige 2);

5) valimisjaoskond, kus saavad hääletada valijad, kelle elukoha andmed selles vallas või linnas on rahvastikuregistrisse kantud valla või linna, Tallinnas linnaosa täpsusega.

(3) Valimisjaoskonnad on alalised. Euroopa Parlamendi valimistel, Riigikogu valimistel, kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel ning rahvahääletusel korraldatakse hääletamine nendessamades valimisjaoskondades, kui valla- või linnavalitsus ei määra teisiti, muutes käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määrust.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määrust võib valla- või linnavalitsus muuta hiljemalt 50. päeval enne valimispäeva, erakorralistel juhtudel pärast nimetatud tähtpäeva. Muudatustest teavitab valla- või linnavalitsus viivitamata Vabariigi Valimiskomisjoni ja rahvastikuregistri vastutavat töötajat.

(5) Valla- või linnavalitsus avalikustab käesoleva paragrahvi lõikes 2 loetletud andmed enne valimisi.

(6) Maakonna valimiskomisjon avalikustab käesoleva paragrahvi lõikes 2 loetletud andmed eelhääletamise algusele eelneval nädalal.

4. peatükk VALIMISKOMISJONID

§ 8. Valimiskomisjonide liigid

(1) Euroopa Parlamendi valimisi korraldavad järgmised valimiskomisjonid:

1) Vabariigi Valimiskomisjon;

2) maakonna valimiskomisjonid;

3) jaoskonnakomisjonid.

(2) Tallinnas ja Tartu linnas täidavad maakonna valimiskomisjoni ülesandeid linna valimiskomisjonid.

§ 9. Valimiskomisjoni volituste kestus

(1) Vabariigi Valimiskomisjoni, maakonna valimiskomisjoni ning Tallinna ja Tartu linna valimiskomisjoni volituste kestus ja moodustamise kord nähakse ette Riigikogu valimise seaduses.

(2) Jaoskonnakomisjon moodustatakse enne Euroopa Parlamendi valimisi. Jaoskonnakomisjoni volitused kestavad kuni komisjoni uue koosseisu nimetamiseni.

§ 10. Valimiskomisjoni liige

(1) Valimiskomisjoni liige võib olla isik, kellel on hääletamisõigus käesoleva seaduse § 4 lõigete 1–3 kohaselt ning kelle valimiskomisjoni liikme volitusi ei ole viimase viie aasta jooksul Vabariigi Valimiskomisjoni otsusega lõpetatud. Jaoskonnakomisjoni liige peab valdama eesti keelt.

(2) Jaoskonnakomisjoni liikme suhtes kohaldatakse Riigikogu valimise seaduse § 11 lõigetes 2–4, 6 ja 9 ettenähtut.

(3) Valimiskomisjoni liikme volitused peatuvad:

1) tema erakonna volitatud esindajaks asumisega;

2) tema üksikkandidaadi volitatud esindajaks asumisega;

3) tema Euroopa Parlamendi liikmekandidaadiks registreerimiseks esitamisega;

4) maakonna valimiskomisjoni või Vabariigi Valimiskomisjoni otsusega.

(4) Valimiskomisjoni liikme volitused taastuvad:

1) käesoleva paragrahvi lõike 3 punktides 1 ja 2 ettenähtud juhtudel – valimistulemuste väljakuulutamise päevast;

2) käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 3 ettenähtud juhul – kandidaadi registreerimata jätmisele või kandideerimisest loobumisele järgnevast päevast või valimistulemuste väljakuulutamise päevast, kui kandidaat ei osutu valituks.

(5) Valimiskomisjoni liige ei või agiteerida erakonna ega kandidaadi poolt ega vastu.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 11. Valimiskomisjoni töökorraldus

Valimiskomisjoni töö korraldatakse Riigikogu valimise seaduse §-s 12 ettenähtut järgides.

§ 12. Valimiskomisjoni abistamine

Valimiskomisjoni abistamine toimub Riigikogu valimise seaduse §-s 13 ettenähtut järgides.

§ 13. Vabariigi Valimiskomisjoni pädevus

(1) Vabariigi Valimiskomisjoni ülesanne on kindlaks teha üleriigilised hääletamis- ja valimistulemused, tagada Euroopa Parlamendi valimiste ühetaolisus, juhendada teisi valimiskomisjone ja valvata nende tegevuse järele ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

(2) Vabariigi Valimiskomisjonil on õigus:

1) peatada või lõpetada jaoskonnakomisjoni või maakonna valimiskomisjoni liikme volitused, kui ta on rikkunud Euroopa Parlamendi valimise seadust, Vabariigi Valimiskomisjoni määrust või kõrgemalseisva valimiskomisjoni juhust;

2) teha ettekirjutus maakonna valimiskomisjoni või jaoskonnakomisjoni toimingute või maakonna valimiskomisjoni otsuse puuduste kõrvaldamiseks;

3) peatada maakonna valimiskomisjoni või jaoskonnakomisjoni toimingute või maakonna valimiskomisjoni otsuse kehtivus;

4) tühistada maakonna valimiskomisjoni otsus või tunnistada jaoskonnakomisjoni või maakonna valimiskomisjoni toiming seadusevastaseks ning teha jaoskonnakomisjonile või maakonna valimiskomisjonile ettekirjutus seaduserikkumise kõrvaldamiseks;

5) tunnistada hääletamistulemused valimisjaoskonnas, maakonnas, Tallinnas, Tartu linnas või riigis kehtetuks ning korraldada kordushääletamine, kui seaduserikkumine mõjutas või võis hääletamistulemusi oluliselt mõjutada.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon annab määrusi käesoleva paragrahvi lõikes 4 ettenähtud juhtudel. Vabariigi Valimiskomisjoni määrusele kirjutab alla esimees. Määrus jõustub kolmandal päeval, arvates Riigi Teatajas avaldamisest.

(4) Vabariigi Valimiskomisjon kehtestab oma määrusega:

1) kandidaatide registreerimiseks esitamise ja registreerimise korra;

2) kandidaatide registreerimise avalduse vormi, kandidaatide nimekirja vormi, kandideerimisavalduse vormi ja kandidaadi ankeedi vormi;

3) Euroopa Liidu kodaniku hääleõiguslikkusest teavitamise teatise vormi;

4) valijate nimekirja vormi;

5) välisriigis hääletamise korra;

6) hääletamise korraldamise ning hääletamis- ja valimistulemuste kindlakstegemise korra;

7) hääletamisedeli vormi;

8) hääletamis- ja valimistulemuste protokollide vormid;

9) vaateleja staatuse;

10) valimiste korraldamiseks eraldatud raha kasutamise korra.

11) [kehtetu -RT I 2004, 6, 32- jõust. 14.02.2004]

(5) Vabariigi Valimiskomisjoni pädevuses oleva üksikküsimuse lahendamiseks võtab Vabariigi Valimiskomisjon vastu otsuse. Otsusele kirjutab alla komisjoni esimees. Otsus jõustub allakirjutamisega.

(6) Vabariigi Valimiskomisjoni määrus, otsus ja juhised on maakonna valimiskomisjonile ning jaoskonnakomisjonile kohustuslikud.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 14. Maakonna valimiskomisjoni pädevus

(1) Maakonna valimiskomisjoni ülesanne on kindlaks teha maakonna hääletamistulemused, juhendada jaoskonnakomisjone ja valvata nende tegevuse järele ning täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

(2) Maakonna valimiskomisjonil on õigus:

- 1) peatada jaoskonnakomisjoni liikme volitused, kui ta on rikkunud Euroopa Parlamendi valimise seadust, Vabariigi Valimiskomisjoni määrust või kõrgemalseisva valimiskomisjoni juhust;
- 2) teha ettepanek Vabariigi Valimiskomisjonile Euroopa Parlamendi valimise seadust, Vabariigi Valimiskomisjoni määrust või kõrgemalseisva valimiskomisjoni juhust rikkunud jaoskonnakomisjoni liikme volituste lõpetamiseks;
- 3) teha ettekirjutus jaoskonnakomisjoni toimingute puuduste kõrvaldamiseks;
- 4) peatada jaoskonnakomisjoni toiming;
- 5) tunnistada jaoskonnakomisjoni toiming seadusevastaseks;
- 6) teha Vabariigi Valimiskomisjonile ettepanek tunnistada hääletamistulemused valimisjaoskonnas kehtetuks ning korraldada valimisjaoskonnas kordushääletamine, kui seaduserikkumine mõjutab või võis hääletamistulemusi oluliselt mõjutada.

(3) Maakonna valimiskomisjoni pädevuses oleva üksikküsimuse lahendamiseks võtab maakonna valimiskomisjon vastu otsuse. Otsusele kirjutab alla komisjoni esimees. Otsus jõustub allakirjutamisega.

(4) Maakonna valimiskomisjoni otsus ja juhised on jaoskonnakomisjonile kohustuslikud.
[RT I 2006, 30, 231 - jõust. 14.07.2006]

§ 15. Jaoskonnakomisjoni moodustamine

(1) Jaoskonnakomisjonil on kuni üheksa liiget.

(2) Kohaliku omavalitsuse volikogu (edaspidi *volikogu*) nimetab oma otsusega valla- või linnasekretäri ettepanekul ning poliitilise tasakaalustatuse põhimõtet arvestades jaoskonnakomisjoni esimehe ja liikmed hiljemalt 20. päeval enne valimispäeva.

(3) Pooled jaoskonnakomisjoni liikmetest esitab valla- või linnasekretär ning ülejäänud liikmed esitavad valimistel osalevad erakonnad.

(4) Valimistel osalev erakond võib esitada ühe jaoskonnakomisjoni liikmekandidaadi valla- või linnasekretärile hiljemalt 45. päeval enne valimispäeva.

(5) Jaoskonnakomisjoni liikmeks nimetamiseks peab olema isiku nõusolek.

(6) Kui erakonnad kandidaate ei esita või kui nende esitatud kandidaatide arv on väiksem, kui erakondadel on kohti jaoskonnakomisjonis, nimetab volikogu ülejäänud liikmed valla- või linnasekretäri ettepanekul.

(7) Kui erakondade esitatud jaoskonnakomisjoni liikmekandidaate on rohkem, kui erakondadel on kohti jaoskonnakomisjonis, nimetatakse kõik ülejäänud kandidaadid jaoskonnakomisjoni asendusliikmeteks.

(8) Volikogu nimetab valla- või linnasekretäri ettepanekul ning käesoleva paragrahvi lõikes 7 ettenähtud järgides ka vähemalt kaks asendusliiget, kes komisjoni volituste ajal volikogu määratud järjekorras asuvad nende komisjoniliikmete asemele, kelle volitused on peatunud või lõppenud.

(9) Jaoskonnakomisjoni aseesimehe valib komisjon oma liikmete hulgast.

(10) Jaoskonnakomisjoni asjaajamise ja tehnilise teenindamise tagab valla- või linnavalitsus.
[RT I 2006, 30, 231 - jõust. 14.07.2006]

§ 16. Jaoskonnakomisjoni pädevus

Jaoskonnakomisjoni ülesanne on korraldada hääletamine ja teha kindlaks hääletamistulemused valimisjaoskonnas ning täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

5. peatükk VALIJATE ARVESTUS

§ 17. Valijate arvestuse pidamine

(1) Valijate arvestust peetakse rahvastikuregistris.

(2) Rahvastikuregistri pidamise korra näeb ette seadus.

(3) Valijate arvestust peetakse isiku kohta rahvastikuregistrisse kantud järgmiste andmete alusel:

- 1) ees- ja perekonnanimi;

- 2) sünniaeg;
- 3) isikukood;
- 4) kodakondsuse andmed;
- 5) teovõimetuks tunnistamise andmed;
- 6) elukoha andmed.

§ 18. Euroopa Liidu kodaniku teavitamine hääleõiguslikkusest Euroopa Parlamendi valimistel

(1) Rahvastikuregistri vastutav töötleja korraldab teatise koostamise ja saatmise Euroopa Liidu kodanikule, kellel on vastavalt käesoleva seaduse § 4 lõigetele 2 ja 3 õigus hääletamisest osa võtta, hiljemalt 70. päeval enne valimispäeva.

- (2) Teatisele kantakse:
- 1) valija ees- ja perekonnanimi;
  - 2) valija sünniaeg;
  - 3) elukoha aadress;
  - 4) teave valija hääletamis- ja kandideerimisõiguslikkuse kohta;
  - 5) teave kandideerimise ja hääletamise korra kohta.

§ 19. Valijakaart

(1) Rahvastikuregistri vastutav töötleja korraldab valijakaardi koostamise ja saatmise valijale hiljemalt 20. päeval enne valimispäeva. Valijakaarti ei saadeta valijale, kelle elukoha andmed on kohaliku omavalitsuse üksuse algatusel rahvastikuregistrisse kantud valla või linna, Tallinnas linnaosa täpsusega.

- (2) Valijakaardile kantakse:
- 1) valija ees- ja perekonnanimi;
  - 2) valija sünniaasta;
  - 3) valija elukoha aadress;
  - 4) selle valla või linna nimi ning valimisjaoskonna number, mille valijate nimekirja valija kantakse;
  - 5) hääletamise aeg ja koht eelhääletamise päeval ja valimispäeval.

(3) Valija, kes 15. päeval enne valimispäeva ei ole valijakaarti saanud või kelle valijakaardile kantud andmetes on vigu, võib pöörduda avaldusega valla- või linnasekretäri poole selgituse saamiseks või vigade parandamiseks. Valla- või linnasekretär vaatab avalduse koos valijakaardi koostanud isikuga viivitamata läbi ja vastab avaldusele kirjalikult kolme tööpäeva jooksul, arvates avalduse saamise päevast.

§ 20. Valijate nimekiri

(1) Rahvastikuregistri vastutav töötleja korraldab rahvastikuregistri andmete alusel iga valimisjaoskonna valijate nimekirja koostamise ja trükkimise ning selle jaoskonnakomisjonile kätetoimetamise hiljemalt seitsmendaks päevaks enne valimispäeva. Valijate elektroonilised nimekirjad edastatakse Vabariigi Valimiskomisjonile hiljemalt üheteistkümnendaks päevaks enne valimispäeva.
[\[RT I 2009, 2, 5- jõust. 16.01.2009\]](#)

(2) Valijate nimekirja koostamise aluseks on käesoleva seaduse § 17 lõikes 3 ettenähtud andmed valimispäevale eelneva 30. päeva seisuga. Valijate nimekirja koostamisel võetakse arvesse ka käesoleva seaduse § 17 lõike 3 punktides 1–5 nimetatud andmetes pärast valimispäevale eelnevat 30. päeva tehtud muudatused. Elukoha aadressiandmetes pärast valimispäevale eelnevat 30. päeva tehtud muudatusi arvesse ei võeta.

(3) Valijate nimekirja ei kanta isikut:

- 1) kelle kohus on karistusregistri andmetel süüdi mõistnud kuriteos ja kes valimispäevale eelneva 30. päeva seisuga kannab valimispäevani vanglakaristust;
- 2) kes Euroopa Liidu liikmesriigi pädeva haldusasutuse teatise kohaselt on soovinud kasutada oma hääletamisõigust teises Euroopa Liidu liikmesriigis;
- 3) kes on Euroopa Liidu kodanik ja ei ole esitanud taotlust valijate nimekirja kandmiseks või on esitanud taotluse nimekirjast väljaarvamise kohta.

(4) Valija kantakse selle valimisjaoskonna valijate nimekirja, mille territooriumil asub tema rahvastikuregistrisse kantud elukoht 30. päeval enne valimispäeva. Kui valija elukoha andmed on kantud rahvastikuregistrisse valla või linna, Tallinnas linnaosa täpsusega, kantakse valija käesoleva seaduse § 7 lõike 2 punkti 5 alusel määratud valimisjaoskonna valijate nimekirja.

(5) Valijate nimekirja kantakse valija kohta järgmised andmed:

- 1) ees- ja perekonnanimi;
- 2) isikukood;
- 3) elukoha aadress.

(6) Valijad kantakse valijate nimekirja perekonnanimede tähestikulises järjekorras.

(7) Valijate nimekirja koostaja kirjutab valijate nimekirjale alla hiljemalt seitsmendal päeval enne valimispäeva ning jaoskonnakomisjoni esimees valimispäeval pärast hääletamise lõppemist. Elektrooniliselt hääletanud valijate nimekirjale kirjutab pärast hääletamise lõppemist alla Vabariigi Valimiskomisjoni esimees.

(8) Valijate nimekirju säilitatakse alaliselt arhiivis.
[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 21. Toimingud Euroopa Liidu kodaniku valijate nimekirja kandmiseks

(1) Euroopa Liidu kodanik, kellel on vastavalt käesoleva seaduse § 4 lõigetele 2 ja 3 õigus hääletamisest osa võtta ja kes soovib seda õigust kasutada, esitab hiljemalt 30. päeval enne valimispäeva rahvastikuregistri vastutavale töötajale taotluse valijate nimekirja kandmiseks. Taotlusele lisab isik isikut tõendava dokumendi isikuandmete lehekülje koopias.

(2) Taotluses isik:

- 1) märgib oma kodakondsuse;
- 2) märgib elukoha aadressi Eestis;
- 3) märgib andmete olemasolul oma päritoluriigi kohaliku omavalitsuse üksuse või valimisringkonna, mille valijate registrisse tema nimi oli viimati kantud;
- 4) kinnitab, et ta soovib kasutada oma hääletamisõigust ainult Eestis;
- 5) kinnitab, et temalt ei ole päritoluriigis hääletamisõigust ära võetud.

(3) Rahvastikuregistri vastutav töötaja kannab isiku valijate nimekirja käesoleva seaduse §-s 20 ettenähtud korras ja teavitab sellest isiku päritoluriigi pädevat haldusasutust, samuti teavitab isikut valijate nimekirja kandmisest või kandmata jätmisest.

(4) Järgmistel Euroopa Parlamendi valimistel kantakse isik, kes on käesoleva paragrahvi sätete kohaselt valijate nimekirja kantud, valijate nimekirja ilma, et oleks vaja taotlust uuesti esitada, kui tal on:

- 1) vastavalt käesoleva seaduse § 4 lõigetele 2 ja 3 õigus hääletamisest osa võtta;
- 2) kogu valimistevahelise aja vältel olnud Eestis püsiv, rahvastikuregistrisse kantud elukoht.

§ 22. Valijate nimekirjaga tutvumise piirangud

(1) Valija võib kontrollida enda kohta valijate nimekirja kantud andmete õigsust.

(2) Pärast valimispäeva võivad valijate nimekirjaga põhjendatud huvi korral selleks vajalikus ulatuses tutvuda erakondade volitatud esindajad ning üksikkandidaadid ja nende volitatud esindajad, samuti võib neid kasutada teaduslikul eesmärgil.

§ 23. Valijate nimekirja kantud andmete õigsuse kontrollimine ja vea parandamine

(1) Kui valija leiab, et tema kohta valijate nimekirja kantud andmetes on viga, esitab ta vea parandamise avalduse jaoskonnakomisjonile, kes edastab selle viivitamata valla- või linnasekretärile.

(2) Valla- või linnasekretär vaatab avalduse koos valijate nimekirja koostajaga viivitamata läbi, vastab avaldajale kirjalikult kolme tööpäeva jooksul, arvates avalduse saamise päevast, ning teavitab avalduse läbivaatamise tulemustest jaoskonnakomisjoni.

(3) Vea valijate nimekirjas parandab jaoskonnakomisjon valla- või linnasekretäri teatise alusel.

(4) Kui jaoskonnakomisjonile esitatud dokumentidest nähtub üheselt, et valijate nimekirjas on viga, võib selle parandada jaoskonnakomisjon ise. Vea parandamisest tuleb viivitamata teatada valla- või linnasekretärile.

§ 24. Valijate nimekirjas muudatuste tegemine

(1) Valijate nimekirjas tehakse muudatus üksnes juhul, kui:

- 1) valijate nimekirja tuleb kanda isik, keda ei ole üheski valijate nimekirjas, kuid kellel käesoleva seaduse kohaselt on õigus hääletamisest osa võtta;
- 2) valijate nimekirjast tuleb kustutada isik, kellel ei ole õigust hääletamisest osa võtta;
- 3) valijate nimekirjast tuleb kustutada isik, kes Euroopa Liidu teise liikmesriigi pädeva haldusasutuse teatise kohaselt on kantud selle riigi valijate nimekirja või registrisse.

(2) Valijate nimekirjas muudatuse tegemiseks esitab isik rahvastikuregistrisse kandmiseks või valijate arvestuse aluseks olevate registriandmete muutmiseks avalduse valla- või linnasekretärile. Valla- või linnasekretär vaatab avalduse koos valijate nimekirja koostajaga läbi ja vastab isikule viivitamata.

(3) Kui isik kantakse rahvastikuregistrisse või kui muudetakse valijate arvestuse aluseks olevaid registriandmeid selliselt, et see toob kaasa isiku kandmise valijate nimekirja, teavitab valla- või linnasekretär sellest jaoskonnakomisjoni viivitamata.

(4) Muudatusi valijate nimekirjas teeb jaoskonnakomisjon valla- või linnasekretäri teatise alusel.

(5) Kui valla- või linnasekretär jätab käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud avalduse rahuldamata, võib avaldaja esitada valla- või linnasekretäri toiminguga peale kaebuse oma elukohajärgsele halduskohtule. Kaebus esitatakse valla- või linnasekretärile, kes edastab selle 24 tunni jooksul asukohajärgsele halduskohtule koos omapoolsete kirjalike selgitustega.

(6) Halduskohus peab kaebuse läbi vaatama ja tegema otsuse kolme tööpäeva jooksul, arvates kaebuse saamise päevast.

(7) Halduskohus teeb ühe järgmistest otsustest:

1) jätta kaebus rahuldamata;
2) kaebus rahuldada ning teha valla- või linnasekretärile ettekirjutus korraldada isiku andmete kandmine rahvastikuregistrisse või muuta valijate arvestuse aluseks olevaid registriandmeid.

(8) Kui halduskohus kaebuse rahuldab, kantakse isiku andmed viivitamata rahvastikuregistrisse või muudetakse tema andmeid ning see tehakse jaoskonnakomisjonile viivitamata teatavaks.

(9) Kui Euroopa Liidu kodanik kustutatakse valijate nimekirjast, teavitab rahvastikuregistri vastutav töötleja sellest päritoluriigi pädevat haldusasutust.

6. peatükk

KANDIDAATIDE REGISTREERIMISEKS ESITAMINE JA REGISTREERIMINE

§ 25. Erakond

(1) Euroopa Parlamendi valimistel võib osaleda erakond, kes on mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris kandidaatide registreerimiseks esitamise viimasel päeval.

(2) [Kehtetu -RT I 2010, 29, 150- jõust. 01.01.2011]

(3) Erakond osaleb Euroopa Parlamendi valimistel oma nime all.

(4) Erakond esitab kandidaatide registreerimiseks esitamisel Vabariigi Valimiskomisjonile kirjaliku teatise, milles on erakonna volitatud esindajate nimed, isikukoodid, aadressid ja sidevahendite numbrid. Teatisele kirjutab alla mittetulundusühingute seaduse või erakonna põhikirja kohaselt erakonda esindama õigustatud isik. [RT I 2010, 29, 150- jõust. 01.01.2011]

(5) Erakond võib volitada ennast esindama kuni kaks isikut.

(6) [Kehtetu -RT I 2010, 29, 150- jõust. 01.01.2011]

§ 26. Üksikkandidaat

Üksikkandidaadina registreerimiseks võib end esitada ning registreerimiseks vajalikke toiminguid teha iga kandideerimisõiguslik isik. Teise isiku võib üksikkandidaadina registreerimiseks esitada ning tema registreerimiseks vajalikke toiminguid teha sellekohase volikirja alusel isik, kellel on hääletamisõigus käesoleva seaduse § 4 lõigete 1–3 kohaselt.

§ 27. Kandideerimisdokumendid

(1) Kandideerimisdokumendid on:

1) kandideerimisavaldus;
2) kandidaadi ankeet.

(2) Kandideerimisavalduses isik:

1) väljendab oma soovi kandideerida erakonna nimekirjas või üksikkandidaadina;
2) kinnitab, et ta vastab käesolevas seaduses Euroopa Parlamendi liikmekandidaadile esitatud nõuetele;
3) kinnitab, et ta ei kandideeri Euroopa Parlamendi liikmeks mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis.

(3) Kandidaadi ankeedis tuleb esitada järgmised andmed:

1) ees- ja perekonnanimi;
2) isikukood;
3) erakondlik kuulumus;
4) elukoha aadress;

5) sidevahendite numbrid.

(4) Euroopa Liidu kodanik peab kandidaadi ankeedis täiendavalt esitama:

- 1) kodakondsuse andmed;
- 2) andmed päritoluriigi kohaliku omavalitsuse üksuse või valimisringkonna kohta, mille valijate registrisse tema nimi oli viimati kantud.

(5) Kandidaadi ankeedis võib esitada järgmised andmed:

- 1) sünnikoht;
- 2) haridus ja eriala ning õppeasutuse nimetus ja lõpetamise aeg;
- 3) teaduskraad;
- 4) töökoht;
- 5) amet.

(6) Euroopa Liidu kodanik lisab kandideerimisdokumentidele päritoluriigi pädeva haldusasutuse tõendi selle kohta, et temalt ei ole selles liikmesriigis kandideerimisõigust ära võetud või et see asutus ei tea niisugusest õiguse äravõtmisest.

(7) Vabariigi Valimiskomisjon ei avalda kandidaadi isikukoodi, elukoha aadressi ega sidevahendite numbreid.

(8) Kandidaat kasutab kandideerimisel oma nimena üksnes ees- ja perekonnanime.

(9) Euroopa Liidu kodaniku kandideerimisavalduse esitamisest teavitab rahvastikuregistri vastutav töötaja viivitamata päritoluriigi pädevat haldusasutust.

§ 28. Kandidaatide nimekiri

(1) Erakond koostab kandidaatide nimekirja.

(2) Kandidaatide nimekirjas võib olla kuni 12 kandidaati.

(3) Isik võib kandideerida ainult ühe erakonna kandidaatide nimekirjas. Kandidaatide nimekirjas ei või kandideerida üksikkandidaadina registreerimiseks esitatud isik või teise Eestis registreeritud erakonna liige.

(4) Erakond võib registreerimiseks esitada ainult ühe kandidaatide nimekirja.

(5) Kandidaatide järjestuse nimekirjas määrab erakond.

(6) Kandidaatide nimekirjale kirjutavad alla erakonna kõik volitatud esindajad.

§ 29. Kandidaatide registreerimiseks esitamine

(1) Kandidaatide registreerimiseks esitamine algab 60. päeval enne valimispäeva. Erakond võib esitada oma kandidaadid pärast käesoleva seaduse § 25 lõikes 4 nimetatud teatise esitamist.

(2) Kandidaatide registreerimiseks esitamine lõpeb valimispäevale eelneval 45. päeval kell 18.00.

(3) Kandidaatide registreerimiseks esitab erakond Vabariigi Valimiskomisjonile:

- 1) kandidaatide registreerimise avalduse;
- 2) kandidaatide nimekirja;
- 3) kaitsjoni tasumist tõendava maksekorralduse koopia;
- 4) iga kandidaadi kandideerimisdokumendid (§ 27 lõiked 1 ja 6).

(4) Üksikkandidaat esitab Vabariigi Valimiskomisjonile:

- 1) kandidaadi registreerimise avalduse;
- 2) kaitsjoni tasumist tõendava maksekorralduse koopia;
- 3) kandideerimisdokumendid (§ 27 lõiked 1 ja 6).

(5) Erakond või üksikkandidaat kannab enne kandidaatide registreerimiseks esitamist Vabariigi Valimiskomisjoni arvele kaitsjonina summa, mille suurus on Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuupalga viis alammäära iga registreerimiseks esitatud isiku kohta.

§ 30. Dokumentide vastuvõtmine ja tagastamine

(1) Vabariigi Valimiskomisjon peab kandidaatide registreerimiseks esitamise kohta arvestust.

(2) Kandidaatide registreerimise dokumendid annab üle erakonna volitatud esindaja. Üksikkandidaadi registreerimise dokumendid annab üle üksikkandidaat või tema volitatud esindaja.

(3) Kui Vabariigi Valimiskomisjonile ei ole esitatud kõiki nõutavaid dokumente, esitatud dokumentides on vigu, neis on andmeid puudu või nad ei ole Vabariigi Valimiskomisjoni kehtestatud vormi kohased, teeb dokumentide vastuvõtja dokumentide esitajale ettepaneku esitada nõutavad dokumendid või andmed või vormikohased dokumendid või parandada vead. Kõik esitatud dokumendid tagastatakse.

(4) Kui erakond või üksikkandidaat soovib kandidaatide registreerimise dokumentides teha muudatusi, tagastab Vabariigi Valimiskomisjon kõik esitatud dokumendid ning nende uuesti esitamisel loetakse dokumendid esmakordselt esitatuks.

(5) Kui kandidaat kustutatakse registreerimiseks esitatud kandidaatide nimekirjast isikliku avalduse alusel, tagastab Vabariigi Valimiskomisjon talle kandideerimisdokumendid ja teavitab sellest erakonna või üksikkandidaadi volitatud esindajat. Erakond kandidaatide registreerimise dokumente uuesti esitama ei pea.

(6) Kui erakond või üksikkandidaat esitab dokumendid valimispäevale eelneval 45. päeval enne kella 18.00 ning selgub, et ei ole esitatud kõiki nõutavaid dokumente, et dokumentides on andmeid puudu või et nad ei ole Vabariigi Valimiskomisjoni kehtestatud vormi kohased või esitatud dokumentides on vigu, mida ei ole võimalik kohe parandada, võetakse dokumendid vastu. Dokumentide vastuvõtja teeb dokumentide esitajale ettepaneku esitada puuduvad dokumendid või andmed või Vabariigi Valimiskomisjoni kehtestatud vormi kohased dokumendid või parandada vead. Sellisel juhul peab erakond või üksikkandidaat nõutava toiminguga tegema hiljemalt valimispäevale eelneval 43. päeval enne kella 18.00.

§ 31. Kandidaatide registreerimine

(1) Vabariigi Valimiskomisjon registreerib kõik käesoleva seaduse nõuete kohaselt registreerimiseks esitatud isikud nende registreerimiseks esitamise järjekorras pärast kandidaatide registreerimiseks esitamise tähtaja lõppemist hiljemalt 40. päeval enne valimispäeva.

(2) Kandidaadile antakse registreerimisnumber. Registreerimisnumbrid algavad 101-st ja need antakse kandidaatidele erakondade nimekirjade kaupa. Üksikkandidaatidele antakse registreerimisnumbrid pärast erakondade kandidaatide numbrite andmist. Numbrite andmise järjekord erakondade vahel ning üksikkandidaatide vahel selgitatakse liisu heitmisega.
[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

(3) Kui käesoleva seaduse § 30 lõikes 6 nimetatud tähtaja jooksul ei tee erakond või üksikkandidaat Vabariigi Valimiskomisjoni nõutud toiminguid, jätab valimiskomisjon registreerimata:

- 1) kõik erakonna poolt registreerimiseks esitatud kandidaadid, kui puuduvad käesoleva seaduse § 29 lõike 3 punktis 1, 2 või 3 nimetatud dokumendid, neis on vigu või need ei ole vormikohased;
- 2) kandidaadi, kelle dokumente või andmeid on puudu, kelle dokumentides on vigu või kelle dokumendid ei ole vormikohased.

(4) Kandidaadi registreerimata jätmise kohta võtab Vabariigi Valimiskomisjon vastu põhistatud otsuse.

(5) Vabariigi Valimiskomisjon tühistab kandidaadi registreerimise otsuse, kui:

- 1) kandidaat loobub kandideerimast kirjaliku avalduse alusel, mille ta võib esitada kolme päeva jooksul pärast registreerimist;
- 2) kandidaat sureb;
- 3) tõendatakse, et kandidaat ei vasta käesoleva seaduse § 4 lõigetes 4–7 ettenähtud nõuetele.

(6) Vabariigi Valimiskomisjon registreerib varem registreerimata jäetud isiku pärast käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tähtaega, kui ta leiab, et isik vastab käesoleva seaduse § 4 lõigetes 4–7 ettenähtud nõuetele või kui Riigikohtu otsusega on tühistatud Vabariigi Valimiskomisjoni otsus, millega kandidaat jäeti registreerimata.

(7) Registreerimisotsuse võib tühistada ja registreerimata jäetud isiku registreerida hiljemalt eelhääletamise algusele eelneval päeval.

§ 32. Kandidaatide koondnimekiri

(1) Vabariigi Valimiskomisjon koostab pärast kandidaatide registreerimist kandidaatide koondnimekirja.

(2) Kandidaatide koondnimekirja kantakse kandidaadid erakondade nimekirjade kaupa registreerimisnumbrite järjekorras. Nimekirja ette märgitakse selle esitanud erakonna nimi. Üksikkandidaadid kantakse kandidaatide koondnimekirja pärast erakondade nimekirju registreerimisnumbrite järjekorras.
[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

(3) Kandidaatide koondnimekirja märgitakse iga kandidaadi kohta tema registreerimisnumber ja nimi. Kui kandideerib mitu samanimelist kandidaati, märgitakse koondnimekirja ka nende sünniaeg.
[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

(4) Vabariigi Valimiskomisjon teavitab kõigist kandidaatide koondnimekirja parandustest ja muudatustest valimiskomisjone, välisriigis hääletamist korraldavaid välisesindusi ja laevade kapteneid, kes teevad asjakohased muudatused ja parandused kandidaatide koondnimekirja. Kandidaatide koondnimekirja ei muudeta pärast eelhääletamise algust.

7. peatükk HÄÄLETAMISE KORD

§ 33. Hääletamisruum

(1) Hääletamine valimisjaoskonnas korraldatakse valla- või linnavalitsuse määratud hääletamisruumis. Hääletamiseks valimispäeval ja eelhääletamise päevadel võib määrata erinevad hääletamisruumid.

(2) Hääletamisruumis on hääletamissedelite väljaandmise kohad, hääletamiskabiinid ja hääletamiskast. Valimisjaoskonnas, kus korraldatakse väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda hääletamist, on eelhääletamise ajal hääletamisruumis eraldi hääletamiskabiin ja hääletamiskast väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda hääletavate valijate jaoks. Hääletamisruumis on välja pandud kandidaatide koondnimekiri.

(3) Hääletamisruumis peab korda jaoskonnakomisjon. Jaoskonnakomisjoni liikme seaduslikud suulised korraldused on kohustuslikud kõigile hääletamisruumis viibivatele isikutele.

§ 34. Hääletamiskabiin

(1) Hääletamiskabiin peab võimaldama salajast hääletamist.

(2) Hääletamiskabiinis on laud ja kirjutusvahend. Hääletamiskabiini seinal on kandidaatide koondnimekiri.

§ 35. Hääletamiskast

(1) Jaoskonnakomisjon kontrollib hääletamiskasti ja pitseerib selle enne hääletamise algust. Enne eelhääletamise algust pitseeritud hääletamiskasti kasutatakse üksnes eelhääletamisel.

(2) Hääletamiskasti ava on kaetud. See avatakse üksnes hääletamissedeli kasti laskmiseks.

(3) Eelhääletamise päevadel pitseerib jaoskonnakomisjon pärast hääletamise lõppemist eelhääletamisel kasutatud hääletamiskasti ava.

§ 36. Hääletamissedel

(1) Hääletamissedeli vormi kehtestab Vabariigi Valimiskomisjon.

(2) Vabariigi Valimiskomisjon korraldab hääletamissedelite valmistamise ning jaoskonnakomisjonidele kättetoimetamise.

(3) Pärast hääletamissedelite kättesaamist paneb jaoskonnakomisjon sedelitele jaoskonnakomisjoni pitsati jäljendi. Välisriigis ja laeval hääletamisel kasutatavatele sedelitele paneb pitsati jäljendi Vabariigi Valimiskomisjon.

§ 37. Hääletamise aeg

(1) Valimispäeval algab hääletamine kell 9.00 ja lõpeb kell 20.00.

(2) Eelhääletamine toimub:

1) [kehtetu -RT I 2009, 2, 5- jõust. 16.01.2009]

2) kuuendast päevast kuni neljanda päevani enne valimispäeva kõigis valimisjaoskondades. Hääletamine algab kell 12.00 ja lõpeb kell 20.00;

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

3) kümnendast päevast kuni neljanda päevani enne valimispäeva elektrooniliselt. Hääletamine algab kümnendal päeval enne valimispäeva kell 9.00 ja kestab ööpäevaringselt kuni hääletamise lõpuni neljandal päeval enne valimispäeva kell 20.00.

[RT I 2009, 2, 5- jõust. 16.01.2009]

(3) Kodus hääletamine korraldatakse käesolevas seaduses ettenähtud juhtudel valimispäeval.

(4) [Kehtetu -RT I 2009, 2, 5- jõust. 16.01.2009]

§ 38. Hääletamine

(1) Valija hääletab selles valimisjaoskonnas, mille valijate nimekirja ta on kantud, välja arvatud käesoleva seaduse §-des 41–44 ja 46 ning 8. peatükis ettenähtud juhtudel.

(2) Hääletamisedeli saamiseks esitab valija jaoskonnakomisjonile isikut tõendava dokumendi. Hääletamisedeli saamise kohta annab valija allkirja valijate nimekirja.

(3) Valija täidab hääletamisedeli hääletamiskabiinis.

(4) Valija kirjutab hääletamisedelile selleks ettenähtud kohta selle kandidaadi registreerimisnumbri, kelle poolt ta hääletab.

[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

(5) Valija täidab hääletamisedeli ise. Kui valija füüsilise puude tõttu ei ole võimeline hääletamisedelit ise täitma, võib seda tema palvel ja tema juuresolekul teha teine valija, kuid mitte Euroopa Parlamendi liikme kandidaat.

(6) Valija ei või hääletamisedelit hääletamisruumist välja viia. Kui valija rikub hääletamisedeli, on tal õigus saada jaoskonnakomisjonilt uus sedel. Valija peab rikutud või kasutamata hääletamisedeli jaoskonnakomisjonile tagastama.

(7) Pärast hääletamisedeli täitmist murrab valija sedeli kokku ning annab selle jaoskonnakomisjoni liikmele, kes paneb kokkumurtud hääletamisedeli välisküljele jaoskonnakomisjoni pitsati jäljendi.

(8) Valija laseb hääletamisedeli hääletamiskasti ise. Kui valija füüsilise puude tõttu ei ole võimeline hääletamisedelit ise hääletamiskasti laskma, võib seda tema palvel teha teine valija tema juuresolekul.

§ 39. Eelhääletamine

(1) Eelhääletamine toimub käesoleva seaduse §-s 38 ettenähtud korras.

(2) Eelhääletamise õigus on valijate nimekirjas oleval valijal, kes sellel eelhääletamise päeval on vähemalt 18-aastane.

(3) Eelhääletamist korraldavad vähemalt kolm jaoskonnakomisjoni liiget.

(4) Jaoskonnakomisjoni liige märgib hääletanud valija kohta valijate nimekirja hääletamise kuupäeva.

(5) Jaoskonnakomisjon hoiab hääletamiskasti ja valimisdokumente eelhääletamise päeval ja järgnevatel päevadel selliselt, et neile pääsevad ligi üksnes jaoskonnakomisjoni liikmed.

§ 40. Väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda toimuva eelhääletamise erisused

(1) Valijal on eelhääletamise päeval (§ 37 lõige 2) võimalik hääletada väljaspool oma elukohajärgset valimisjaoskonda valla- või linnavalitsuse poolt määratud valimisjaoskonnas.

[RT I 2009, 2, 5- jõust. 16.01.2009]

(2) Väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda toimuvat hääletamist korraldab valla- või linnavalitsuse määratud jaoskonnakomisjon. Valla- või linnavalitsus võib määrata jaoskonnakomisjoni, kes korraldab lisaks eelhääletamisele hääletamist ainult kinnipidamiskohas (§ 44) või ainult valija asukohas (§ 42).

(3) [Kehtetu -RT I 2009, 2, 5- jõust. 16.01.2009]

§ 41. Väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda toimuv eelhääletamine hääletamisruumis

(1) Väljaspool oma elukohajärgset valimisjaoskonda hääletamisruumis hääletada sooviv valija esitab jaoskonnakomisjoni liikmele isikut tõendava dokumendi ning ta kantakse väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda hääletajate nimekirja.

(2) Jaoskonnakomisjoni liige annab valijale hääletamisedeli ja kaks ümbrikku. Valija annab hääletamisedeli saamise kohta allkirja väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda hääletavate valijate nimekirja.

(3) Valija täidab hääletamisedeli käesoleva seaduse § 38 lõigetes 3–6 ettenähtud järgides.

(4) Valija paneb sedeli ühte jaoskonnakomisjoni liikmele antud ümbrikku. Viimane paneb valija jaoskonnakomisjoni liikmele antud teise ümbrikku. Valimisele ümbrikule kirjutab valija või jaoskonnakomisjoni liige valija nime, isikukoodi ja valija elukoha aadressi. Ümbriku laseb valija väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda hääletavate valijate sedelitele ettenähtud hääletamiskasti.

§ 42. Väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda toimuv eelhääletamine valija asukohas

(1) Kui väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda hääletada sooviv valija terviseseisundi või muu mõjuva põhjuse tõttu ei saa hääletada valimisjaoskonnas asuvas hääletamisruumis, võib ta kuni eelhääletamise viimase päeva kella 16.00-ni esitada kirjaliku taotluse oma asukohas hääletamiseks asukohajärgsele valla- või linnavalitsusele või käesoleva seaduse § 40 lõikes 2 ettenähtud jaoskonnakomisjonile.

Jaoskonnakomisjon registreerib taotluse. Valla- või linnavalitsus registreerib taotluse ja edastab selle vastavale jaoskonnakomisjonile.

(2) Hääletamist korraldavad vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget käesoleva seaduse § 38 lõigetes 4–6 ning § 41 lõigetes 1, 2 ja 4 ettenähtud järgides.

§ 43. Elektrooniline hääletamine

(1) Valija saab käesoleva seaduse § 37 lõike 2 punktis 3 ettenähtud päeval hääletada elektrooniliselt Vabariigi Valimiskomisjoni veebilehel. Valija hääletab ise.

(2) Valija tõendab oma isikut digitaalset tuvastamist võimaldava sertifikaadiga, mis on välja antud isikut tõendavate dokumentide seaduse alusel.

[RT I 2009, 2, 5- jõust. 01.01.2011]

(3) Pärast valija isiku tuvastamist kuvatakse veebilehel valijale kandidaatide koondnimekiri.

(4) Valija märgistab selle kandidaadi nime, kelle poolt ta hääletab, ning kinnitab hääletamist digitaalallkirja seaduse nõuete kohase digitaalallkirjaga

[RT I 2010, 10, 42- jõust. 01.01.2011]

(5) Valija saab veebilehel teate hääle vastuvõtmise kohta.

(6) Valijal on õigus oma elektrooniliselt antud häält muuta:

1) hääletades uuesti elektrooniliselt käesoleva seaduse § 37 lõike 2 punktis 3 ettenähtud ajal;

2) hääletades hääletamisedeliga kuuendast päevast kuni neljanda päevani enne valimispäeva käesoleva seaduse §-s 39–42, 44 või 46 ettenähtud korras.

§ 44. Hääletamine kinnipidamiskohas

(1) Kinnipidamiskohas korraldatakse hääletamine käesoleva seaduse § 37 lõike 2 punktis 2 ettenähtud päeval.

(2) Kinnipidamiskoha administratsioon esitab taotluse hääletamise korraldamiseks käesoleva seaduse § 40 lõikes 2 ettenähtud jaoskonnakomisjonile.

(3) Hääletamist korraldavad vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget käesoleva seaduse § 38 lõigetes 4–6 ning § 41 lõigetes 1, 2 ja 4 ettenähtud järgides.

(4) Hääletamistulemuste kindlakstegemisel arvestatakse kinnipidamiskohas eelhääletanud valijate hääli käesoleva seaduse §-s 47 ettenähtud järgides.

[RT I 2004, 6, 32- jõust. 14.02.2004]

§ 45. Kodus hääletamine

(1) Kui valija tervises seisundi või mõne muu mõjuva põhjuse tõttu ei saa hääletada hääletamisruumis, võib ta taotleda kodus hääletamist.

(2) Kodus hääletamise korraldamiseks esitab valija elukohajärgsele valla- või linnavalitsusele või jaoskonnakomisjonile kuni valimispäeva kella 16.00-ni kirjaliku taotluse, mille jaoskonnakomisjon registreerib. Kui taotlus esitatakse valla- või linnavalitsusele, registreerib see taotluse ja edastab asjaomasele jaoskonnakomisjonile.

(3) Kodus hääletamist korraldavad vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget käesoleva seaduse § 38 lõigetes 1, 2, 4–6 ja 8 ettenähtud järgides.

(4) Kodus hääletav valija annab hääletamisedeli saamise kohta allkirja kodus hääletavate valijate nimekirja.

§ 46. Välisriigis elava valija hääletamine Eestis

(1) Välisriigis elav valija, kes on kantud alaliselt välisriigis elavate valijate nimekirja ja kes ei ole hääletanud käesoleva seaduse 8. peatükis ettenähtud korras, võib hääletada eelhääletamise ajal käesoleva seaduse § 40 lõike 2 esimeses lauses ettenähtud korras määratud mis tahes valimisjaoskonnas.

[RT I 2009, 2, 5- jõust. 16.01.2009]

(2) Hääletamisedeli saamiseks esitab valija jaoskonnakomisjonile isikut tõendava dokumendi ning ta kantakse väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletavate valijate nimekirja.

(3) Jaoskonnakomisjoni liige annab valijale hääletamissedeli ja kaks ümbrikku. Valija annab hääletamissedeli saamise kohta allkirja väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda hääletavate valijate nimekirja.

(4) Valija täidab hääletamissedeli käesoleva seaduse § 38 lõigetes 3–6 ettenähtut järgides.

(5) Valija paneb sedeli ühte jaoskonnakomisjoni liikme antud ümbrikku. Viimase paneb valija jaoskonnakomisjoni liikme antud teise ümbrikku. Välimisele ümbrikule kirjutab valija või jaoskonnakomisjoni liige valija nime, isikukoodi ja elukoha aadressi. Ümbriku laseb valija väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda hääletavate valijate sedelitele ettenähtud hääletamiskasti.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 ettenähtud korras antud hääli arvestatakse hääletamistulemuste kindlakstegemisel käesoleva seaduse § 47 lõigetes 1 ja 2 ning § 54 lõigetes 2–6 ettenähtut järgides.

§ 47. Eelhääletamise ajal väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda antud häälte arvestamine

(1) Jaoskonnakomisjon pakib väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda hääletanud valijate hääletamissedelitega ümbrikud maakondade kaupa, Tallinna ja Tartu linna kaupa ning edastab need oma asukohajärgsele maakonna valimiskomisjonile.

(2) Maakonna valimiskomisjon edastab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud hääletamissedelitega ümbrikud Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu asjaomastele maakonna valimiskomisjonidele hiljemalt teisel päeval enne valimispäeva.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 ettenähtud korras teistelt maakonna valimiskomisjonidelt saadud hääletamissedelitega ümbrikud edastab maakonna valimiskomisjon asjaomastele jaoskonnakomisjonidele hiljemalt valimispäevale eelneval päeval.

(4) Saanud hääletamissedelitega ümbrikud käesoleva paragrahvi lõikes 3 ettenähtud korras, kontrollib jaoskonnakomisjon, kas valija on kantud valimisjaoskonna valijate nimekirja ja kas valija ei ole hääletanud mitu korda. Kontrollimise juures peab olema vähemalt kolm jaoskonnakomisjoni liiget.

(5) Kui valija ei ole kantud valimisjaoskonna valijate nimekirja või on hääletanud väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda mitu korda, jätab jaoskonnakomisjon kõik valija hääletamissedeliga ümbrikud arvestamata.

(6) Kui valija on hääletanud ühe korra, teeb jaoskonnakomisjoni liige valijate nimekirja märke eelhääletamise kohta.

(7) Pärast käesoleva paragrahvi lõigetes 4–6 ettenähtud toiminguid avab jaoskonnakomisjon välimised ümbrikud ning laseb sisemised hääletamissedelitega ümbrikud eelhääletamisel kasutatud hääletamiskasti ja pitseerib hääletamiskasti ava uuesti.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 47¹. Elektrooniliselt antud häälte arvestamine

(1) Mitme elektrooniliselt antud hääle puhul (§ 43 lõige 6) arvestatakse valija viimasena antud häält.

(2) Pärast elektroonilise hääletamise lõppu koostab Vabariigi Valimiskomisjon valimisjaoskondade kaupa elektrooniliselt hääletanud valijate nimekirja ning edastab selle maakonna valimiskomisjonidele hiljemalt teisel päeval enne valimispäeva. Maakonna valimiskomisjon edastab nimekirja jaoskonnakomisjonidele hiljemalt valimispäevale eelneval päeval.

(3) Kui valija on hääletanud elektrooniliselt, teeb jaoskonnakomisjoni liige valijate nimekirja märke elektroonilise hääletamise kohta.

(4) Kui valija on hääletanud nii elektrooniliselt kui ka hääletamissedeliga, arvestatakse valija hääletamissedelit. Jaoskonnakomisjon saadab Vabariigi Valimiskomisjonile asjakohase teatise, mille alusel Vabariigi Valimiskomisjon tühistab valija elektrooniliselt antud hääle.

(5) Kui valija on hääletanud mitu korda väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda ja elektrooniliselt, jäetakse kõik valija hääletamissedeliga ümbrikud ja elektrooniliselt antud hääl arvestamata. Jaoskonnakomisjon saadab Vabariigi Valimiskomisjonile asjakohase teatise, mille alusel Vabariigi Valimiskomisjon tühistab valija elektrooniliselt antud hääle.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

8. peatükk

HÄÄLETAMINE VÄLISRIIGIS

§ 48. Häälendamise ettevalmistamine

(1) Välisriigis alaliselt elavate valijate ja seal ajutiselt viibivate valijate hääletamist välisriigis viivad läbi Eesti välisesindused.

(2) Vabariigi Valitsus võib oma korraldusega määrata hääletamist läbi viima aukonsuli juhitava konsulaarasutuse, mille aukonsul on Eesti kodanik. Sellisel juhul teeb käesolevas peatükis ettenähtud toiminguid aukonsuli juhitud konsulaarasutus.

[RT I 2009, 29, 175- jõust. 01.07.2009]

(3) Hääletamist korraldab välisesinduse juht või tema määratud ametnik. Käesoleva paragrahvi lõikes 2 ettenähtud juhul korraldab hääletamist aukonsul või tema määratud isik. Hääletamise korraldajaks peab olema isik, kellel on hääletamisõigus käesoleva seaduse § 4 lõigete 1 ja 3 kohaselt.

(4) Rahvastikuregistri vastutav töötaja korraldab välisriigis alaliselt elavate valijate nimekirja edastamise välisesindustele. Valijate nimekirja kantakse järgmised andmed:

- 1) ees- ja perekonnanimi;
- 2) isikukood;
- 3) elukoha aadressiandmed, kui need on teada.

(5) Kui välisriigis alaliselt elava või seal ajutiselt viibiva valija aadress on teada, saadab välisesindus talle valijakaardi kirja teel või elektronpostiga hiljemalt 85. päeval enne valimispäeva.

(6) Valijakaardile kantakse:

- 1) valija ees- ja perekonnanimi;
- 2) valija sünniaeg;
- 3) valija aadress;
- 4) välisesinduse aadress;
- 5) kirja teel hääletamise taotluse esitamise, kirja teel hääletamise ja välisesinduses hääletamise kord;
- 6) kirja teel hääletamise taotluse välisesindusele laekumise tähtpäev;
- 7) kirja teel saadetava hääletamisedeli välisesindusele laekumise tähtpäev;
- 8) välisesinduses hääletamise aeg;
- 9) elektroonilise hääletamise aeg.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 49. Hääletamistaotluste esitamine

(1) Kui valija soovib hääletada kirja teel, saadab ta oma asukohariigi Eesti välisesindusele sellekohase taotluse. Kui valija asukohariigis Eesti välisesindust ei ole, saadab valija taotluse lähimale Eesti välisesindusele.

(2) Valija, kes on kantud alaliselt välisriigis elavate valijate nimekirja:

- 1) lisab taotlusele isikut tõendava dokumendi isikuandmete lehekülje koopia;
- 2) märgib taotluses välisriigis oleva elukoha aadressi.

(3) Valija, keda ei ole alaliselt välisriigis elavate valijate nimekirjas:

- 1) lisab taotlusele koopiad dokumentidest, mis tõendavad tema isikut ja seda, et tal on hääletamisõigus käesoleva seaduse § 4 lõike 1 kohaselt;
- 2) märgib välisriigis oleva elukoha aadressi;
- 3) märgib, kus oli tema viimane elukoht Eestis (maakond, Tallinna linnaosa või Tartu linn). Kui alaliselt välisriigis elaval valijal ei ole Eestis elukohta olnud, märgib ta oma vanemate või vanavanemate viimase elukoha Eestis.

(4) Ajutiselt välisriigis viibiv valija märgib taotluses lisaks käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 1 ja 2 ettenähtud andmetele ka oma elukoha aadressi Eestis.

(5) Taotlused peavad olema laekunud välisesindusele hiljemalt 30. päeval enne valimispäeva.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 50. Valimisdokumentide saatmine valijale

Taotluse õigeaegselt saatnud valijale, kes vastab käesoleva seaduse nõuetele, saadab välisesindus esimesel võimalusel:

- 1) hääletamisedeli;
- 2) kandidaatide koondnimekirja;
- 3) kaks ümbrikku.

§ 51. Kirja teel hääletamine

(1) Valija täidab hääletamissedeli käesolevas seaduses ettenähtud järgides. Valija paneb täidetud sedeli ühte välisesinduse saadetud ümbrikku. Viimase paneb valija välisesinduse saadetud teise ümbrikku. Välimisele ümbrikule kirjutab valija oma nime ja isikukoodi. Ajutiselt välisriigis viibiv valija kirjutab välimisele ümbrikule ka oma elukoha aadressi Eestis. Seejärel saadab valija hääletamissedeli välisesindusele.

(2) Kirja teel saadetavad hääletamissedelid peavad olema välisesindusele laekunud hiljemalt välisesinduse määratud päevaks, mis peab olema määratud arvestusega, et hääletamissedelid laekuksid Vabariigi Valimiskomisjonile hiljemalt neljandal päeval enne valimispäeva.

(3) Välisesindus koostab kirja teel hääletanud valijate nimekirja ning edastab selle Vabariigi Valimiskomisjonile arvestusega, et nimekiri laekuks Vabariigi Valimiskomisjonile hiljemalt neljandal päeval enne valimispäeva.

(4) Kirja teel hääletamise korral kannab käesoleva seaduse § 49 lõikes 1 ja käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud toimingutega seotud kulud valija.

§ 52. Elektrooniline hääletamine välisriigis

(1) Alaliselt välisriigis elavate valijate nimekirja kantud või ajutiselt välisriigis viibiv valija võib hääletada Vabariigi Valimiskomisjoni veebilehel.

(2) Elektrooniline hääletamine toimub käesoleva seaduse § 37 lõike 2 punktis 3 ettenähtud ajal ja §-s 43 ettenähtud korras.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 53. Hääletamine välisesinduses

(1) Kui valija ei esita kirja teel hääletamise taotlust välisesindusele käesoleva seaduse § 49 lõikes 5 ettenähtud tähtaja jooksul või ei saada hääletamissedelit välisesindusele § 51 lõikes 2 ettenähtud tähtpäevaks, võib ta hääletada välisesinduses viimase määratud ajal.

(2) Välisesinduses hääletamist peab välisesindus võimaldama vähemalt kahel päeval ajavahemikus 15. päevast kuni 10. päevani enne valimispäeva.

(3) Välisesinduses täidab valija hääletamissedeli käesolevas seaduses ettenähtud järgides. Seejärel paneb valija täidetud sedeli ümbrikku. Viimase paneb valija teise ümbrikku. Välimisele ümbrikule kirjutab valija või hääletamist korraldav isik valija nime ja isikukoodi. Ajutiselt välisriigis viibiv valija kirjutab välimisele ümbrikule ka oma elukoha aadressi Eestis.

(4) Välisesinduses hääletav valija annab hääletamissedeli saamise kohta allkirja välisesinduses hääletavate valijate nimekirja.

§ 54. Hääletamissedelite arvestamine hääletamistulemuste kindlakstegemisel

(1) Välisesindusele laekunud hääletamissedeleid arvestatakse hääletamistulemuste kindlakstegemisel, kui need laekuvad Vabariigi Valimiskomisjonile hiljemalt neljandal päeval enne valimispäeva.

(2) Saanud alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamissedelitega ümbrikud, kontrollib Vabariigi Valimiskomisjon, kas alaliselt välisriigis elav valija ei ole hääletanud mitu korda ja kas Eestis hääletanud alaliselt välisriigis elav valija on kantud välisriigis alaliselt elavate valijate nimekirja.

(3) Kui alaliselt välisriigis elav valija on hääletanud hääletamissedeliga mitu korda või kui ta ei ole kantud välisriigis alaliselt elavate valijate nimekirja, jätab Vabariigi Valimiskomisjon kõik valija hääletamissedeliga ümbrikud arvestamata. Kui valija on hääletanud nii elektrooniliselt kui ka hääletamissedeliga, arvestatakse valija hääletamissedelit. Kui valija on hääletanud mitu korda hääletamissedeliga ja elektrooniliselt, jäetakse kõik valija hääletamissedeliga ümbrikud ja elektrooniliselt antud hääl arvestamata.

(4) Vabariigi Valimiskomisjon määrab maakonna valimiskomisjoni, kes teeb kindlaks välisriigis alaliselt elavate valijate hääletamistulemused.

(5) Vabariigi Valimiskomisjon edastab alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamissedelid käesoleva paragrahvi lõikes 4 määratud valimiskomisjonile hiljemalt teisel päeval enne valimispäeva.

(6) Ümbrikud alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamissedelitega jäävad maakonna valimiskomisjonile ning need avatakse valimispäeval hääletamistulemuste kindlakstegemiseks.

(7) Ajutiselt välisriigis viibivate valijate hääletamissedelitega ümbrikud edastab Vabariigi Valimiskomisjon vastavatele jaoskonnakomisjonidele hiljemalt valimispäevale eelneval päeval, kus sedeleid arvestatakse hääletamistulemuste kindlakstegemisel vastavalt käesoleva seaduse § 47 lõigetes 4–7 ettenähtule.
[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 55. Hääletamine rahvusvahelistes või välisriigi vetes asuval Eesti riigilippu kandval laeval

(1) Kui Eesti riigilippu kandeval laeval, millel on valijaid, asub eelhääletamise päeval ja valimispäeval rahvusvahelistes või välisriigi vetes, võib selle laeva kapten esitada Vabariigi Valimiskomisjonile taotluse laeval hääletamise korraldamiseks.

(2) Hääletamise laeval korraldab laeva kapten käesolevas seaduses ettenähtud järgides. Valija hääletab laeval käesoleva seaduse § 38 lõigetes 3–6 ja § 41 lõikes 4 ettenähtud järgides. Laeval antud hääled arvestatakse hääletamistulemuste kindlakstegemisel käesoleva seaduse § 54 lõigetes 1 ja 7 ettenähtud järgides.

9. peatükk HÄÄLETAMIS- JA VALIMISTULEMUSTE KINDLAKSTEGEMINE

§ 56. Hääletamistulemuste kindlakstegemise aeg

Hääle lugemist alustatakse valimispäeval pärast hääletamise lõppemist Eestis. Hääletamistulemusi ei või avaldada enne hääletamise lõppu kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides.
[RT I 2004, 30, 208- jõust. 01.05.2004]

§ 57. Hääletamistulemuste kindlakstegemine jaoskonnakomisjonis

(1) Kui hääle lugemist ei alustata kohe pärast hääletamise lõppemist, pitseerib jaoskonnakomisjon hääletamiskasti ava.

(2) Enne hääletamiskastide avamist peab jaoskonnakomisjon üle lugema ja kustutama kõik valijatele välja andmata jäänud, samuti valijate tagastatud rikutud hääletamissedelid. Hääletamissedelid kustutatakse sedeli nurga äralõikamisega.

(3) Enne hääletamiskastide avamist teeb jaoskonnakomisjon valijate nimekirja alusel kindlaks valijate arvu ning hääletamissedeli saamise kohta antud allkirjade ja märkuste alusel esialgse hääletamisest osavõtnute arvu ning edastab need viivitamata Vabariigi Valimiskomisjonile. Arvestada tuleb valijate nimekirja märkusi väljaspool elukohta eelhääletanud, elektrooniliselt hääletanud ja kodus hääletanud valijate kohta. Valijate arv kantakse vormikohasesse protokollile.

(4) Hääletamiskasti avades kontrollitakse sellel oleva pitsati jäljendi seisukorda. Avamise juures peab olema üle poole jaoskonnakomisjoni koosseisust.

(5) Kodus hääletanute hääletamissedelite välisküljele pannakse jaoskonnakomisjoni pitsati jäljend ning sedelid pannakse hääletamisruumis hääletanute hääletamissedelite hulka.

(6) Väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda hääletanute hääletamissedelite välisküljele pannakse jaoskonnakomisjoni pitsati jäljend ning need sedelid pannakse koos eelhääletanute hääletamissedelitega hääletamisruumis hääletanute sedelite hulka.

(7) Jaoskonnakomisjon teeb kindlaks hääletamiskastides olnud sedelite arvu, sealhulgas kehtetute sedelite arvu, ning kandidaatidele ja erakondadele antud hääle arvu ning kannab need vormikohasesse protokollile.
[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

(8) Kehtetuks tunnistatakse hääletamissedel:

1) millel ei ole jaoskonnakomisjoni pitsati kaht jäljendit;
2) millele ei ole kirjutatud ühegi kandidaadi registreerimisnumbrit või millele on neid kirjutatud rohkem kui üks;

[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

3) millele kirjutatud registreerimisnumber on parandatud või;
4) millele kirjutatud registreerimisnumber ei ole loetav.

(9) Kui hääletamissedelile ei ole kirjutatud ühegi kandidaadi registreerimisnumbrit, kuid valija tahe on üheselt arusaadav, loetakse hääletamissedel kehtivaks.
[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

(10) Hääletamistulemuste kindlakstegemise kohta koostatakse vormikohane protokoll. Protokollile kirjutab alla komisjoni esimees. Protokollile märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaeg.

(11) Pärast hääletamistulemuste kindlakstegemist pakitakse kehtivad sedelid kandidaatide kaupa, eraldi pakkidesse pannakse kehtetud sedelid, valijatele välja andmata jäänud sedelid ja valijate tagastatud rikutud

sedelid. Pakile märgitakse, millise valimisjaoskonna sedelid, millised ja kui palju neid pakis on. Märkele kirjutab alla jaoskonnakomisjoni esimees.

[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

(12) Hääletamissedelid, valijate nimekirjad, hääletamistulemuste protokollid ja komisjoniliikmete eriarvamused edastatakse viivitamata maakonna valimiskomisjonile.

(13) Hääletamistulemused tehakse jaoskonnakomisjonis kindlaks avalikult. Häälte lugemise juures viibivad isikud peavad täitma jaoskonnakomisjoni liikmete suulisi korraldusi. Enne hääletamise lõppu kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides ei või häältelugemise juures viibivad isikud lahkuda ruumist, kus hääli loetakse, ega kasutada sidevahendeid.

§ 58. Hääletamistulemuste kindlakstegemine alaliselt välisriigis elavate valijate osas

(1) Alaliselt välisriigis elavate valijate häälte lugemist alustab käesoleva seaduse § 54 lõike 4 alusel määratud maakonna valimiskomisjon käesoleva seaduse §-s 56 ettenähtud ajal. Ümbrike avamise juures peab viibima vähemalt kolm maakonna valimiskomisjoni liiget, sealhulgas komisjoni esimees või aseesimees.

(2) Alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamissedeleid sisaldavad sisemised ümbrikud avatakse ning hääletamissedelite välisküljele pannakse pitsati jäljend.

(3) Maakonna valimiskomisjon teeb hääletamissedelite alusel kindlaks hääletamisest osavõtnud alaliselt välisriigis elavate valijate arvu, kehtetuks tunnistatud hääletamissedelite arvu ning kandidaatidele ja erakondadele antud häälte arvu. Hääletamissedeli kehtetuks tunnistamisel järgitakse käesoleva seaduse § 57 lõigetes 8 ja 9 ettenähtut.

[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

(4) Alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamistulemuste kindlakstegemiste kohta koostatakse vormikohane protokoll. Protokollile kirjutab alla komisjoni esimees. Protokollile märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaaeg.

(5) Alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamistulemused tehakse kindlaks avalikult, arvestades käesoleva seaduse § 57 lõikes 13 ettenähtud piiranguid.

§ 59. Hääletamistulemuste kindlakstegemine maakonna valimiskomisjonis

(1) Jaoskonnakomisjonidelt laekunud protokollide alusel teeb maakonna valimiskomisjon kindlaks valijate nimekirjadesse kantud valijate arvu, hääletamissedeli saanud valijate arvu, hääletamiskastides olnud sedelite arvu, sealhulgas kehtetute sedelite arvu, ning kandidaatidele ja erakondadele antud häälte arvu ning kannab need vormikohasesse protokollile. Saadud tulemust kontrollitakse hääletamissedelite ülelugemise teel.

[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

(2) Kui hääletamissedelite ülelugemise teel saadud arvud erinevad jaoskonnakomisjoni protokollis olevatest, märgib maakonna valimiskomisjon oma protokollile lisa erinevused ning neid tinginud asjaolud. Jaoskonnakomisjoni protokollile ei muudeta. Lõplike hääletamistulemuste kohta teeb otsustuse maakonna valimiskomisjon.

(3) Maakonna, Tallinna ja Tartu linna hääletamistulemuste kohta koostab maakonna valimiskomisjon protokollile, millele kirjutab alla komisjoni esimees. Protokollile märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaaeg.

(4) Hääletamistulemused tehakse maakonna valimiskomisjonis kindlaks avalikult.

§ 59¹. Elektrooniliselt antud häälte lugemine

(1) Vabariigi Valimiskomisjon teeb elektroonilise hääletamise tulemused kindlaks valimispäeval pärast kella 20.00.

(2) Häälte lugemise juures peab viibima vähemalt pool Vabariigi Valimiskomisjoni koosseisust, sealhulgas komisjoni esimees või aseesimees.

(3) Hääletamistulemused tehakse Vabariigi Valimiskomisjonis kindlaks avalikult, käesoleva seaduse § 57 lõikes 13 sätestatud piiranguid arvestades.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 60. Hääletamistulemuste kindlakstegemine Vabariigi Valimiskomisjonis

(1) Kõigilt maakonna valimiskomisjonidelt laekunud maakonna ning alaliselt välisriigis elavate valijate hääletamistulemuste protokollile ning elektrooniliselt hääletanud valijate hääletamistulemuste alusel teeb Vabariigi Valimiskomisjon kindlaks valijate nimekirjadesse kantud valijate arvu, hääletamissedeli saanud valijate arvu, hääletamisest osavõtnud valijate arvu, kehtetute hääletamissedelite arvu ning kandidaatidele ja erakondadele antud häälte arvu.

[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

(2) Hääletamistulemuste kohta koostab Vabariigi Valimiskomisjon protokoll, millele kirjutab alla komisjoni esimees. Protokoll märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaaeg.

(3) Hääletamistulemuste kindlakstegemine Vabariigi Valimiskomisjonis on avalik.

§ 61. Valimistulemuste kindlakstegemine

(1) Mandaadid jaotatakse d'Hondti jagajate meetodil jagajate jadadega 1, 2, 3, 4 jne. Üksikkandidaadi võrdlusarvuks on talle antud häälte koguarv. Mandaadi saab erakond või üksikkandidaat, kelle võrdlusarv on suurem. Kui vähemalt kahe erakonna või üksikkandidaadi võrdlusarvud on võrdsed, saab mandaadi erakond või üksikkandidaat, kes paiknes kandidaatide koondnimekirjas tagapool.

(2) Erakonna nimekirjas reastatakse kandidaadid ümber vastavalt igapähele antud häälte arvule. Kui vähemalt kahele kandidaadile on antud võrdne arv hääli, siis reastatakse ettepoole kandidaat, kes oli erakonna poolt esitatud nimekirjas eespool. Erakonna ümberreastatud nimekirjas saab mandaadi kandidaat, kes on nimekirjas eespool.

[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

(3) Erakond ei või saada rohkem mandaate, kui on tema nimekirjas kandidaate.

(4) Kui erakonna nimekirjas oleva kandidaadi registreerimise otsus tühistatakse (§ 31 lõige 5), jäävad temale välisriigis antud hääled erakonnale. Samuti jäävad erakonnale selle kandidaadi hääled, kes sureb pärast eelhääletamise algust. Kui üksikkandidaadi registreerimise otsus tühistatakse või kui ta sureb, siis temale antud hääli valimistulemuste kindlakstegemisel ei arvestata.

[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

(5) Valimistulemuste kohta koostab Vabariigi Valimiskomisjon protokoll, millele kirjutab alla komisjoni esimees. Protokoll märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaaeg.

(6) Valimistulemused tehakse Vabariigi Valimiskomisjonis kindlaks avalikult.

10. peatükk VALIMISTE KULUD

§ 62. Valimiste korraldamise kulud

(1) Euroopa Parlamendi valimiste ettevalmistamise ja korraldamise kulud kaetakse riigieelarvest.

(2) Vabariigi Valimiskomisjon koostab valimiskulude eelarve projekti.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon otsustab eelarve kulude jaotuse, lähtudes riigieelarves määratud eraldiste suurusest.

(4) Valijate arvestusega (5. peatükk) seotud kulud kaetakse riigieelarvest Siseministeeriumi eelarves selleks ettenähtud rahast.

§ 63. Erakonna ja üksikkandidaadi valimiskampaania rahastamise aruanne

[Kehtetu -RT I, 10.12.2010, 1- jõust. 01.04.2011]

§ 64. Valimiskampaaniaks kasutatud vahendid

[Kehtetu -RT I, 10.12.2010, 1- jõust. 01.04.2011]

§ 65. Valimiskampaania kulud

[Kehtetu -RT I, 10.12.2010, 1- jõust. 01.04.2011]

11. peatükk KAEBUSED

§ 66. Kaebuse mõiste

Käesoleva seaduse tähenduses on kaebus maakonna valimiskomisjonile või Vabariigi Valimiskomisjonile esitatav käesoleva seaduse nõuete kohaselt vormistatud taotlus vaadata läbi ja tühistada valimiskomisjoni otsus või tunnistada seadusevastaseks valimiskomisjoni toiming.

§ 67. Nõuded kaebusele

(1) Kaebus vormistatakse kirjalikult ning selles märgitakse:

- 1) selle organi nimi, kellele kaebus esitatakse;
- 2) kaebuse esitaja nimi, postiaadress ja sidevahendite numbrid;
- 3) andmed vaidlustatava otsuse kohta või vaidlustatava toiminguga kirjeldus;
- 4) selgelt väljendatud taotlus;
- 5) kaebuse põhistus;
- 6) kuupäev.

(2) Kaebusele kirjutab alla selle esitaja. Erakonna kaebusele kirjutab alla erakonna volitatud esindaja.

(3) Kui kaebus ei vasta käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 ettenähtud nõuetele või kui kaebus on esitatud käesoleva seaduse §-des 68 ja 69 ettenähtud korda rikkudes, võib organ, kellele kaebus esitati, jätta selle läbi vaatamata ning tagastada kaebuse selle esitajale.

§ 68. Jaoskonnakomisjoni toiminguga peale kaebuse esitamise ja kaebuse läbivaatamise kord

(1) Kui üksikisik, kandidaat või erakond (edaspidi *huvitatud isik*) leiab, et jaoskonnakomisjoni toiminguga rikutakse tema õigusi, võib ta esitada kaebuse maakonna valimiskomisjonile.

(2) Kaebus tuleb esitada maakonna valimiskomisjonile kolme päeva jooksul, arvates käesoleva paragrahvi lõikes 1 ettenähtud toiminguga tegemisest.

(3) Maakonna valimiskomisjon peab kaebuse läbi vaatama ja selle kohta otsuse tegema kolme tööpäeva jooksul, arvates kaebuse laekumisest. Maakonna valimiskomisjon edastab otsuse kaebuse esitajale viivitamata.

(4) Kaebus vaadatakse läbi avalikult. Maakonna valimiskomisjon teatab kaebuse esitajale kaebuse läbivaatamise aja ja koha.

(5) Maakonna valimiskomisjon teeb ühe järgmistest otsustest:

- 1) jätta kaebus rahuldamata;
- 2) kaebus rahuldada;
- 3) kaebus rahuldada osaliselt.

(6) Kui maakonna valimiskomisjon kaebuse rahuldab, võib ta otsustada teha käesoleva seaduse § 14 lõikes 2 loetletud toiminguid.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 69. Maakonna valimiskomisjoni otsuse ja toiminguga peale kaebuse esitamise ning kaebuse läbivaatamise kord

(1) Kui huvitatud isik leiab, et maakonna valimiskomisjoni otsuse või toiminguga rikutakse tema õigusi, võib ta esitada kaebuse Vabariigi Valimiskomisjonile. Isik, kelle jaoskonnakomisjoni toiminguga peale esitatud kaebuse jättis maakonna valimiskomisjon rahuldamata, võib kaebuse jaoskonnakomisjoni toiminguga peale esitada Vabariigi Valimiskomisjonile.

(2) Kaebus esitatakse vaidlustatava otsuse või toiminguga teinud või vaidlustatud toiminguga peale esitatud kaebuse läbi vaadanud maakonna valimiskomisjonile käesoleva paragrahvi lõikes 1 ettenähtud otsuse või toiminguga tegemisest alates kolme päeva jooksul. Maakonna valimiskomisjon edastab kaebuse omapoolse kirjaliku selgitusega viivitamata Vabariigi Valimiskomisjonile.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon peab kaebuse läbi vaatama ja selle suhtes otsuse tegema kolme tööpäeva jooksul, arvates kaebuse laekumisest. Vabariigi Valimiskomisjon edastab otsuse kaebuse esitajale viivitamata.

(4) Kaebus vaadatakse läbi avalikult. Vabariigi Valimiskomisjon teatab kaebuse esitajale kaebuse läbivaatamise aja ja koha.

(5) Vabariigi Valimiskomisjon teeb ühe järgmistest otsustest:

- 1) jätta kaebus rahuldamata;
- 2) kaebus rahuldada;
- 3) kaebus rahuldada osaliselt.

(6) Kui Vabariigi Valimiskomisjon kaebuse rahuldab, võib ta otsustada teha käesoleva seaduse § 13 lõikes 2 loetletud toiminguid.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 70. Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse ja toiminguga peale kaebuse esitamine

(1) Kui huvitatud isik leiab, et jaoskonnakomisjoni toiminguga, maakonna valimiskomisjoni otsuse või toiminguga või Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toiminguga rikutakse tema õigusi, võib ta esitada põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses ettenähtud korras kaebuse Riigikohtule.

(2) Kaebuse valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale võib Riigikohtule esitada pärast asja lahendamist Vabariigi Valimiskomisjonis. Kaebus esitatakse Riigikohtule Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse teatavakstegemisest või toimingu sooritamisest arvates Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu kolme päeva jooksul.

§ 71. Hääletamistulemuste kehtetuks tunnistamine

(1) Kui Vabariigi Valimiskomisjon või Riigikohus on tunnistanud valimisjaoskonna või valimisringkonna või maakonna või Tallinna või Tartu linna või riigi hääletamistulemused kehtetuks, määrab Vabariigi Valimiskomisjon uue valimispäeva ja asjaomases valimisjaoskonnas, valimisringkonnas, maakonnas, Tallinnas või Tartu linnas või riigis korraldatakse kordushääletamine.

(1¹) Kordushääletamist ei korraldata, kui Vabariigi Valimiskomisjon on tunnistanud elektroonilise hääletamise tulemused kehtetuks ja kutsunud elektrooniliselt hääletanud valijaid hääletama valimispäeval käesoleva seaduse §-s 38 või 45 ettenähtud korras.

(2) Kordushääletamisel käesoleva seaduse §-des 39–44, 46 ning 8. peatükis ettenähtut ei kohaldata.
[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

11¹. peatükk VASTUTUS

[RT I 2005, 37, 281- jõust. 10.07.2005]

§ 71¹. Poliitilisele välireklaamile kehtestatud piirangute rikkumine

(1) Poliitilise välireklaami avalikustamisele kehtestatud piirangute rikkumise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 3200 eurot.
[RT I 2010, 22, 108- jõust. 01.01.2011]

(3) Poliitilisele välireklaamile kehtestatud nõuete täitmata jätmise või kehtestatud piirangutest üleastumise eest vastutavad reklaami avalikustajatena käesolevas seaduses sätestatud korras:

1) reklaami tellija, kui tema tellitud reklaam rikub käesoleva seadusega reklaamile kehtestatud nõudeid või piiranguid, välja arvatud käesoleva lõike punktides 2 ja 4 sätestatud juhtudel;

2) reklaami vahendaja või tootja, kui tema tegevus rikub käesoleva seadusega reklaamile kehtestatud nõudeid või piiranguid;

3) reklaami avalik esitaja, üldsusele näitaja või üldsusele ülekandja, kui tema tegevus rikub käesoleva seadusega reklaami avalikustamisele kehtestatud piiranguid;

4) käesoleva lõike punktides 1–3 nimetatud reklaami avalikustajad solidaarselt, kui nende tegevus rikub käesoleva seadusega reklaamile kehtestatud nõudeid või piiranguid ning nende eraldi vastutust ei ole võimalik tuvastada.

(4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud väärteole kohaldatakse karistusseadustiku üldosa ja väärteomenetluse seadustiku sätteid.

(5) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on politseiasutus.
[RT I 2009, 27, 165- jõust. 01.01.2010]

(6) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud väärteoasju arutab maa- või linnakohus.
[RT I 2005, 37, 281- jõust. 10.07.2005]

§ 71². Hääletamisedeli hääletamisruumist väljaviimine

(1) Hääletamisedeli hääletamisruumist väljaviimise keelu rikkumise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 20 trahviühikut.
[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud väärteole kohaldatakse karistusseadustiku üldosa ja väärteomenetluse seadustiku sätteid.
[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on politseiasutus.
[RT I 2009, 27, 165- jõust. 01.01.2010]

12. peatükk LÕPPSÄTTED

§ 72. Euroopa Parlamendi liikmete registreerimine ja valimistulemuste väljakuulutamine

(1) Vabariigi Valimiskomisjon registreerib valitud Euroopa Parlamendi liikmed oma otsusega hiljemalt 20. päeval pärast valimispäeva.

(2) Kui käesoleva seaduse §-s 71 ettenähtud juhul on hääletamistulemused tunnistanud kehtetuks, teeb Vabariigi Valimiskomisjon uue Euroopa Parlamendi liikmete registreerimise otsuse pärast kordushääletamise tulemuste selgumist.

(3) Valimistulemused loetakse väljakuulutatuks Vabariigi Valimiskomisjoni käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 märgitud otsuse Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval. Vabariigi Valimiskomisjon edastab otsuse Euroopa Parlamendile.

(4) Valituks osutunud kandidaat, kes valimistulemuste väljakuulutamise ajal on mõnes käesoleva seaduse § 75 punktis 2, 4, 5, 7 või 8 loetletud ametis, peab kümne päeva jooksul, arvates valimistulemuste väljakuulutamise päevast, teavitama Vabariigi Valimiskomisjoni, kas ta on nõus Euroopa Parlamendi töös osalema või soovib jätkata oma senises ametis ja mandaadist loobuda. Euroopa Parlamendi töös osalemisega nõustumise korral peab valituks osutunud kandidaat esitama Vabariigi Valimiskomisjonile ka ära kirja senisest ametist tagasiastumise avaldusest.

(5) Kui valituks osutunud kandidaat Euroopa Parlamendi mandaadist loobub, asub tema asemele asendusliige. Valituks osutunud kandidaadi asendamine vormistatakse Vabariigi Valimiskomisjoni otsusega, mis edastatakse Euroopa Parlamendile.

§ 73. Euroopa Parlamendi asendusliikmete registreerimine

(1) Euroopa Parlamendi liikme asendusliikmeks on esimene Euroopa Parlamenti valimata jäänud kandidaat Euroopa Parlamendist lahkunud või mandaadist loobunud isikuga samas nimekirjas kandideerinute hulgast.

(2) Vabariigi Valimiskomisjon registreerib Euroopa Parlamendi asendusliikmed oma otsusega.

(3) Asendusliikmeteks registreeritakse sama erakonna nimekirjas valimata jäänud kandidaadid ümberreastatult saadud häälte arvu järgi (§ 61 lõige 2).
[RT I 2010, 10, 42- jõust. 15.03.2010]

§ 74. Lisamandaatide registreerimine

(1) Kui asendatav Euroopa Parlamendi liige kandideeris üksikkandidaadina või kui samas nimekirjas rohkem kandidaate ei olnud, saab Euroopa Parlamendi liikmeks asendusliige, kes on määratud nimekirjade ja üksikkandidaatide vahel jaotatud lisamandaadi alusel, mille on registreerinud Vabariigi Valimiskomisjon.

(2) Lisamandaatide jaotamise aluseks on erakondade ja üksikkandidaatide võrdlusarvude tabel, mis on kinnitatud Vabariigi Valimiskomisjoni otsusega.

(3) Võrdlusarvude tabelis on erakondadele ja üksikkandidaatidele arvutatud võrdlusarvud (§ 61 lg 1) suuruse järjekorras, alates võrdlusarvust, mis esimesena jäi mandaatide jaotamisel arvesse võtmata.

(4) Kui vähemalt kaks võrdlusarvu on võrdsed, saab kõrgema järjekoha valijatelt rohkem hääli saanud erakonna või üksikkandidaadi võrdlusarv. Kui üksikkandidaatide või erakondade häälte arv on võrdne, saab kõrgema järjekoha üksikkandidaat või erakond, kes paiknes kandidaatide koondnimekirjas tagapool.
[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 75. Euroopa Parlamendi liikme volituste ühitamatus

Euroopa Parlamendi liikmeks ei või olla:

- 1) Riigikogu liige;
- 2) Vabariigi President;
- 3) Vabariigi Valitsuse liige;
- 4) Riigikogu, Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse, peaministri, mõne valitsusasutuse või muu riigiasutuse juhi poolt nimetatud ametikohal teenistuses olev isik, välja arvatud Riigikogu poolt seaduse alusel nimetatud mõne nõukogu esimees või liige;
- 5) Eesti Panga Nõukogu esimees;
- 6) kaadrikaitseväelane;
- 7) vallavanem või linnapea;
- 8) valla- või linnavolikogu liige;
- 9) Euroopa Ühenduste Komisjoni liige;

- 10) Euroopa Ühenduste Kohtu või Euroopa Ühenduste esimese astme kohtu kohtunik, kohtujurist või kohtusekretär;
- 11) Euroopa Keskpanga direktorite nõukogu liige;
- 12) Euroopa Ühenduste Kontrollikoja liige;
- 13) Euroopa Ühenduste *ombudsman*;
- 14) Euroopa Majandusühenduse ja Euroopa Aatomienergiaühenduse majandus- ja sotsiaalkomitee liige;
- 15) Regioonide Komitee liige;
- 16) Euroopa Majandusühenduse asutamislepingu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu alusel ühenduste fondide haldamiseks või alalise vahetu haldusülesande täitmiseks loodud komitee või muu organi liige;
- 17) Euroopa Investeeringuspanga direktorite nõukogu, halduskomitee või personali liige;
- 18) Euroopa Ühenduste institutsioonide või nendega liidetud spetsialiseeritud asutuste või Euroopa Keskpanga tegevametnik või -teenistuja.

§ 75¹. [Kehtetu -RT I 2009, 12, 70- jõust. 14.07.2009]

§ 76. Euroopa Parlamendi liikme volituste ennetähtaegne lõppemine

- (1) Euroopa Parlamendi liikme volitused lõpevad enne tähtaega:
  - 1) tema asumisel mõnda käesoleva seaduse §-s 75 nimetatud ametisse;
  - 2) tema tagasiastumisel;
  - 3) kui Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse kohaselt ei vasta Euroopa Parlamendi liige käesoleva seaduse § 4 lõigetes 4–7 sätestatud nõuetele;
  - 4) tahtlikult toimepandud kuriteo eest süüdimõistva kohtuotsuse jõustumisel, kui isikule mõisteti vanglakaristus;
  - 5) tema surma korral;
  - 6) kui ta kordushääletamise tulemusel ei osutu valituks Vabariigi Valimiskomisjoni käesoleva seaduse § 72 lõikes 2 märgitud otsuse jõustumisel.

(2) Euroopa Parlamendi liikme asumisest käesoleva seaduse § 75 punktis 2, 4, 5, 6, 7 või 8 loetletud ametisse või käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 3–6 nimetatud asjaoludest või nende teatavakssaamisest teavitab Vabariigi Valimiskomisjon viivitamata Euroopa Parlamenti. Euroopa Parlamendi liikme tagasiastumisel esitab liige avalduse Euroopa Parlamendi esimehele.

(3) Euroopa Parlamendi liikme volituste ennetähtaegsel lõppemisel asub tema asemele asendusliige. Liikme asendamine vormistatakse Vabariigi Valimiskomisjoni otsusega, mis edastatakse Euroopa Parlamendile.

§ 77. Kautsjoni tagasimaksmine

Üksikkandidaadile või erakonnale makstakse kautsjon tagasi, kui üksikkandidaat või erakond kogus üleriigiliselt kokku vähemalt 5% häältest. Tagastamata kautsjoni kannab Vabariigi Valimiskomisjon riigituludesse.

§ 78. Elektroonilise hääletamise rakendamine

Elektroonilist hääletamist ei rakendata enne 2005. aastat.

§ 79. –§ 92. [Käesolevast tekstist välja jäetud.]